

Mụ Chét

Nguyễn Thị Thâm

Mụ Chét tất tả đi về phía Ủy Ban Xã. Hôm nay là ngày mụ được vinh dự mời lên để nhận quà. Món quà mà chỉ có gia đình liệt sĩ mới nhận được. Mấy tháng trước làng bị lụt nặng. Những cơn mưa dầm liên tiếp cả tuần, gió rít từng cơn khiến trời lạnh cóng hơn nhiều hơn năm trước. Nước từ con sông dâng lên mỗi lúc một cao. Nhà mụ chồng ghé, chồng bàn lên giường để tránh lụt. Cuối cùng mụ được đưa lên ngôi lên khu đĩ nhà, lụt mới từ từ rút lui. Nước rút, căn nhà như ruộng mới bừa xong, dơ nhớp không chịu được. Mọi thứ đều hư hại. Lúa không có bao nhiêu lại bị ngâm nước lên mọng hết phân nửa. Sắn trong nương bới không kịp cũng bị hư hết một mớ. Nhà đã nghèo lại bị tai trời, rau ngoài vườn thúi cả, gạo ầm độn với sắn đã chạy chỉ vàng khè, cơm ăn vào nó cứ say say

thế nào. Ủy Ban đã họp và gửi văn bản xin cấp trên cứu trợ, nhưng chờ hoài cũng chưa thấy tình ủy ra thông báo hay gửi thông tư về. Nhà mụ cứ ăn độn cầm chừng, đã mượn nhà mụ Cẩm một ang lúa hẹn mùa tới để trả. Trận lụt vừa rồi nhà mụ bị hư hại khá nhiều, nhưng tiền không có để mua gạo ăn thì lấy gì sửa nhà. Cũng may là bát hương tổ tiên và hình Bác Hồ, mụ Chét đặt vào một cái mủng ôm theo tránh lụt nên không sao.

Theo hội Phụ Nữ thông báo đây là phần quà từ Ủy Ban Quốc Tế gửi đến cứu trợ cho người dân VN bị nạn nên quý lắm. Hôm kia mụ Sơn chủ tịch hội phụ nữ xã đã mặc để đi họp. Ui Chao cái áo mới đẹp và dày. Cháu mụ Sơn còn được mấy bộ đồ ấm thật sang. Đồ quốc tế có khác, nhìn thấy mụ há hê lòng. Sau ngày giải phóng, đất nước hòa bình độc lập, thế giới phải ngưỡng phục tinh thần đánh Mỹ diệt ngụy đầy tự hào của dân tộc. Mụ không biết quốc tế là ai chắc là của đất nước anh em Liên Xô anh hùng vĩ đại mới có quà cứu trợ sang trọng như vậy. Con đường từ xóm của mụ lên Ủy Ban cũng khá xa phải đi dọc theo bờ sông xóm Càng đi qua xóm Quỳ, xóm Yến, bọc một quãng rừng tranh rồi mới tới. Qua khỏi xóm Càng quẹo vào con đường ngợp bóng tre mát rượi. Mụ dừng lại lấy nón quạt lia lia cho mát. Những bụi tre này trồng đã lâu lắm rồi nên gốc chúng mọc ra liền khít với nhau. Lâu dần tre con mọc càng nhiều, con đường nhỏ lại, ở trên lá đan lại với nhau như một vòng cung. Ban đêm đi dưới con đường tối âm u này tre cọ vào nhau theo gió rít tạo thành tiếng kêu rất ma quái rùng rợn. Hồi thời kỳ Tây càn nhiều bà con dân làng cũng bị bắn chết tại đây khi Tây đổ bộ từ con sông lên. Con đường về đêm giống như đường đi vào âm phủ thăm thẳm và tối tăm. Buổi tối ít ai dám đi nhất là những cô gái trẻ.

Mụ Chét đến Ủy Ban gặp ngay thẳng Hạ du kích xã. Nó nhìn dáng tất tả của mụ hỏi một câu vô duyên:

- Mụ đi mô rứa?

Mụ nhìn nó trừng mắt:

- Mi hỏi chi lạ. Tau lên Ủy Ban xã

- Mụ tìm ai?

- Tau đi nhận quà Liệt sĩ của Hội Phụ Nữ.

- Rứa thì mụ vào đi. Mụ Sơn đang ở trong nớ.

Mụ Chét hăm hờ đi vào. Mặt mụ tươi hẳn lại. Bao nhiêu nhọc mệt tự dưng biến mất. Mụ nghĩ đến món quà mụ nhận, đó là biểu hiện địa vị mụ trong làng này. Chồng mụ, con mụ là liệt sĩ hai đời vì cách mạng. Chồng mụ đi tập kết ra Bắc và mất tích. Con trai mụ theo Cách Mạng cũng đã hy sinh. Hai đời vì Bắc vì độc lập tự do. Mụ hãnh diện là bà mẹ liệt sĩ. Hôm nay Mẹ liệt sĩ lên Ủy Ban nhận quà từ anh em Liên Xô vĩ đại. Mụ nghĩ thầm nếu có cái áo nào vừa với em trai, mụ sẽ lấy cho nó một cái để nó biết Đảng luôn luôn quan tâm đến dân. Từ ngày chồng bỏ đi theo cách mạng, mụ về ở với em trai trong căn nhà của cha mẹ. Rồi chồng mất tích, con mụ lớn lên đi theo Cách Mạng cũng hy sinh. Em mụ là chỗ dựa duy nhất của đời mụ. Sau giải phóng, mụ được tuyên dương, nhận bằng liệt sĩ và mỗi tháng nhận được tiêu chuẩn lương thực. Gạo trợ cấp ít ỏi không đủ nuôi thân mà mụ lại ghiền ăn trà, hút thuốc. Em mụ đã bảo bọc giúp đỡ người chị già tội nghiệp góa chồng. Mụ tự an ủi đất nước mới giải phóng, phải thất lưng buộc bụng theo lời bác và đảng. Đói khổ mấy cũng phải vượt qua, lấy sức người sỏi đá cũng thành cơm.

Theo chính sách, ruộng nhà Mụ do cha mẹ để lại phải xung vào hợp tác xã như mọi người. Em Mụ bị thương trong một lần theo đội lên đồn chặt cây về làm chuồng trâu hợp tác. Từ đó nó không thể lao động được nữa. Nhà chỉ có một cô cháu gái phải nghỉ học gia nhập hợp tác xã thành một xã viên để có tiêu chuẩn tem phiếu.

Cháu là một đoàn viên trung kiên trong chi đoàn, nay mai sẽ được kết nạp đảng. Nhưng dù có cố gắng thể hiện thành tích thế nào chẳng nữa, nhà chỉ có một chân lao động điểm sản xuất không là bao. Cuối vụ, lúa gặt về sau khi trừ thuế, phân bón, cộng đủ thứ linh tinh mới được phân chia cho xã viên theo công điểm. Vì vậy nhà Mụ Chét đói kém quanh năm, ăn độn khoai sắn trường kỳ. Mụ mấy lần bỏ thuốc, bỏ trâu nhưng không được. Con thèm thuốc đày Mụ vật vã, nước mắt, nước mũi chảy không ngớt. Trời đất lạnh lẽo, những thứ đó mới giúp thân già mụ ấm lại đôi chút.

Trong một góc của ủy ban, Mụ Chét gặp mụ Sơn đang ngồi ở bàn, mụ đơn đã chào hỏi:

- Mụ khỏe hỉ?

Mụ Sơn nhìn Mụ tươi cười

- Mụ Chét à. Mụ cũng khỏe hỉ? Quà của Mụ bày choa đã gói để sẵn.

Nói rồi Mụ Sơn bước tới cầm cái bọc nhỏ bằng giấy báo đã úa vàng đưa cho Mụ Chét. Mụ Chét hân hoan nhận lấy. Mụ đứng yên, cúi đầu suy nghĩ trong vài giây xong mạnh dạn nói với đồng chí Chủ tịch hội Phụ Nữ:

- Mụ nì! Mụ thêm cho tui một cái áo đàn ông nữa được không. Cho thèng Hi tui ấy mà. Tui nghiệp hén áo rách hết. Mùa lạnh...

Mụ chưa nói dứt câu, mụ Sen đã chặn ngang:

- Mụ nói chi lạ rứa. Đây là quà liệt sĩ, hén đâu có công trạng chi mô na.

- Nhưng hén là em tui, là cậu liệt sĩ, hén đã từng tiếp tế nuôi quân...

- Mụ nói tức cười? Rứa ai từng tiếp tế nuôi quân đều có quà? Như ri cả làng này đều có quà. Răng mà lạ rứa Mụ. Tiêu chuẩn nhận quà đã được hội Phụ Nữ bình xét và phân chia. Thui Mụ cầm phần Mụ về đi. Đừng xin xỏ chi cho dọt. Không còn mô. Hết rồi.

Mụ Chét mặt thộn ra, vừa tức vừa ốt dọt. Mụ Sơn lấy cái nón cầm tay rồi nói với mụ Chét

- Hôm ni tui đi kiểm tra gạo bỏ hũ nuôi quân mấy hộ dưới làng Cồn. Mụ là mẹ liệt sĩ phải đóng góp và phát động bà con tích cực tham gia. Ngày mai tui tới xóm mụ. Mụ phải phụ tui khuyến khích, vận động cho phong trào sôi nổi. Thui! Tui đi hỉ. Mụ ở lượi về sau.

Mụ Sơn te te đi ra cổng Ủy Ban. Mụ Chét tay vẫn còn ôm bọc giấy không nói được một câu. Mụ thấy tủi thân. Mẹ liệt sĩ, mụ biết mụ phải làm gương nhưng nhà mỗi ngày ăn có một bữa chính có tí gạo. Vậy mà cũng phải bốc một bùm bỏ vào hũ gạo nuôi quân. Trong nồi cơm đa phần là sắn hay củ lang phơi khô. Đất nước còn khó khăn, mọi người phải hy sinh. Mụ chẳng phải đã hy sinh chồng và đứa con trai duy nhất của Mụ? Mặc dù già cả sức yếu, mụ và em trai cũng ráng trồng khoai trồng sắn trong nương rồi phơi khô để ăn độn. Một đĩa rau lang luộc, một chén nước ruốc kho loãng là bữa ăn hàng ngày. Cũng may mụ còn có gia đình em trai, còn có một mái nhà. Mụ thở dài: *"Đuổi xong Mỹ nguy sao mình lại nghèo, lại khó, lại ốt dọt hơn xưa."*

- Mụ về chưa? Tui đóng cửa Ủy Ban sớm. Hôm nay ở nhà đồng chí chủ tịch có liên hoan.

Mụ nhìn thẳng Hạ du kích xã rồi trả lời

- Rứa tau về. Mi có đi dự khôn?

- Răng tui được mời mà mụ hỏi. Các đồng chí trong chi bộ đảng họp riêng thôi. Nghe nói mua con heo của mẹ Hà liên hoan đấy.

Mụ Chét bước ra khỏi sân Ủy ban, mụ cũng chưa buồn mở xem món quà như thế nào. Sự hăng hái nhiệt tình lúc đi xẹp xuống nhanh chóng. Cái vẻ bảnh chọe của mụ Sơn làm Mụ tủi thân. Giá chồng Mụ, con Mụ đừng hy sinh thì giờ này mụ cũng được có một cái chân trong Hội Phụ Nữ như mụ ta bây giờ. Chồng Mụ Sơn hiện nay là Bí thư xã nên vợ chồng Mụ ta được cấp luôn phần đất của gia đình mụ Thi, có con sĩ quan nguy đã đi cải tạo. Mụ Sơn mới làm lại nhà hoành tráng, tráng cái sân phơi lúa to và rộng. Còn Mụ, mụ có gì đâu, tiêu chuẩn lúc nào cũng đi sau người khác. Sự hơn thua rõ rệt bởi vì mụ cô thế không có ai chống lưng. Mụ muốn làm một điều gì đó để phản kháng mà mụ không dám. Mụ sợ bị đem ra kiểm điểm. Sợ bị đánh giá không giữ vững lập trường cách mạng. Sợ bị phê bình sai lạc đường lối ưu việt của Đảng. Mụ cố dấu những bất mãn bằng cách tự hào về thành tích hy sinh chống Mỹ, diệt nguy của chồng con Mụ. Mụ là một bà mẹ liệt sĩ, một bà mẹ VN anh hùng, Mụ phải xứng đáng và tự hào danh hiệu ấy. Cuộc đời Mụ bây giờ là mấy tấm bằng đồ chơi, mụ trang trọng để lên bàn thờ liệt sĩ dưới bức hình của Bác Hồ kính yêu. Có đối, có khổ một chút mụ cũng phải cố gắng để xứng đáng với cách mạng.

Mụ Chét trịnh trọng mở cái bọc giấy. Một cái vá đầm rơi ra từ trên tay mụ. Mụ cầm lưng vá rồi đứng ngắm một hồi. Nếu nó là cái áo thì có phải tốt không, Mụ sẽ mặc đi chợ hay đi họp. Đàng này là một cái vá màu sắc chói mắt, chả lẽ mụ mặc cái vá này ra đường? Mụ ngồi phịch trên tấm phản tre, có cái gì dâng lên ghen

cứng làm mẹ không thở được. Ai đời, một bà già, mẹ liệt sĩ lại nhận quà cứu trợ nạn lụt là một cái bùng rền. Mẹ biết ăn nói thế nào với cả xóm. Ai cũng chờ xem món quà quốc tế anh em tặng cho mẹ liệt sĩ đẹp ra rả. Mẹ xấu hổ và thất vọng vì cứ nghĩ mình cũng có một cái áo lạnh tuy không đẹp và mới như của mẹ Sơn, nhưng ít nhất cũng là cái áo lạnh lặn để hãnh diện với xóm làng. Mẹ đã hiểu tại sao Mẹ Sơn đưa cho Mẹ rồi đi ngay, mẹ đã hiểu người ta khinh mẹ ra sao. Thì ra chúng đã lấy tất cả những đồ đẹp có giá trị. Chúng thấy cho mẹ tra cái váy chẳng ai thèm lấy. Mẹ nhìn lên bàn thờ liệt sĩ mà chảy nước mắt. Chồng ơi là chồng, con ơi là con sao mà mẹ khổ thế này.

Mẹ Chét cầm lên ướm thử, cả đời mẹ chỉ quần thô áo cọc, cả đời mẹ chưa từng được bước ra thành phố, mẹ làm gì với cái váy cụ Hồ này. Thân hình mẹ nhỏ thó ốm nhom teo khu tốp đít, cái bùng rền này phải là của một bà Mỹ hay Nga to con và cao lớn. Mẹ cầm tới cầm lui ướm vào người rồi lại đặt xuống. Rồi mẹ mím môi, nước mắt lăn dài trên đôi má nhăn nheo. Mẹ đã quyết định.

Buổi sáng họp chợ, người ta thấy Mẹ Chét đem mớ đọt lang và mớ ớt ra chợ bán. Mọi cặp mắt mở to đổ dồn về mẹ. Mẹ mặc cái áo cánh màu xám xịt, ở dưới là một cái váy hoa màu đỏ lét. Mẹ lặn cái lưng lại, lấy dây chuối cột ngang để giữ cho khỏi tuột. Váy mà cái váy vẫn dài phết đất kéo lét trên đường. Thấy mọi người nhìn mình ngỡ ngàng, mẹ nói to:

- Bà con thấy bày choa mặc có đẹp khôn? Quà cứu trợ dành cho bà mẹ liệt sĩ ri nì. Hội phụ nữ mới phát cho tui hôm qua. Đẹp hỉ?

Rồi như không có gì, mẹ ngồi xuống bày cái trệt rau và ớt bán. Năng sáng chiếu vào lớp vải, vào gương mặt khắc khổ, nhăn nheo của mẹ Chét. Mẹ nổi bật sang cả với cái váy giữa buổi họp chợ. Lá bàng ở sân xoay vòng rồi rơi xuống.

Đời mẹ cũng như chiếc lá vàng còn nằm ở trên cây sẽ rụng bất cứ khi nào. Tại sao mẹ phải sợ.

Nguyễn thị Thêm.